

**“การลอบสังหาร” ในประวัติศาสตร์การเมืองโลก:
สู่ทฤษฎีทั่วไปว่าด้วย “สาเหตุ” ของการลอบสังหารทางการเมือง**

World political history of “assassination”: into the general theory of “the cause” of political assassination

ณัฐกร วิทิตานนท์¹

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ เป็นงานทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “การลอบสังหาร” เพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎีสำหรับใช้อธิบาย “สาเหตุ” ของปรากฏการณ์ทำนองนี้ ซึ่งถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความรุนแรงทางการเมืองที่แวดวงวิชาการรัฐศาสตร์ไทยมองข้ามมาตลอด

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญของการลอบสังหารทางการเมืองมี 3 ข้อใหญ่ ได้แก่ 1. การแย่งชิงเพื่อให้ได้มาซึ่ง “อำนาจ” 2. การทำลงไปเพื่อนำไปสู่ “ผลประโยชน์” และ 3. เหตุผลอื่น ๆ เช่น ฆ่าด้วยความบ้าหรืออยากจะดัง เป็นอาทิ

คำสำคัญ: ความรุนแรงทางการเมือง ลอบสังหารทางการเมือง ฆาตกรรมทางการเมือง

Abstract

This paper has been written from literatures about “assassinations” reviewed, in order to find out theoretical conclusions of “the cause” of assassinations. Assassination is one of political violence which has always been overlooked from Thai political academic.

From the study found that three important reasons, which lead to political assassination, are fighting for “power”, seeking for “benefits” and searching for other satisfactions such as; being mentally challenged and wanting to be well-known.

Keywords: Political Violence, Political Assassination, Political Murder

---

¹ อาจารย์ สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ความนำ

หากจะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของคำว่า “Assassin” ว่าเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใดนั้น คงต้องเริ่มต้นเล่าย้อนหลังไปประมาณศตวรรษที่ 8 ถึง 14 เนื่องจากข้อมูลจำนวนมากอธิบายค่อนข้างตรงกันคือ คำดังกล่าวบ่งบอกเกิดอยู่ในเปอร์เซียและซีเรีย การลอบสังหารช่วงแรก ๆ เป็นการกระทำของพวกสมาชิกกลุ่ม Nizaris กลุ่มชาวมุสลิม ซึ่งให้การฆ่าแบบจู่โจมโดยเจ้าหน้าที่ลับ ขณะที่ผู้คนมักมองว่า กลุ่ม Nizaris เป็นกลุ่มที่สังคมนำให้การยอมรับ และไม่มีใครคบหา จากทัศนคติเช่นนี้เองที่ได้กลายมาเป็นหนึ่งในชื่อของกลุ่มว่า “Hashshashin” ที่รากฐานหมายถึง “ผู้เสพพิศุข” ทั้ง ๆ ที่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานใดว่ากลุ่ม Nizaris ได้ใช้พิศุขมาก่อนจะลงมือสังหารเหยื่อดังที่เข้าใจกัน

ขณะที่ข้อมูลข้างน้อยจะระบุว่า คำ ๆ นี้ถือกำเนิดในยุคศตวรรษที่ 11 เพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมของ Hassan-i Sabbah ผู้นำกลุ่มชาวมุสลิมที่กุมอำนาจอย่างมากในตะวันออกกลาง ผู้เน้นปกครองด้วยการใช้กำลังความรุนแรง ซึ่งการลอบสังหารก็จัดว่าเป็นหนึ่งในวิธีการที่ถูกเขานำมาใช้ เชื่อกันว่าชาวตะวันตกที่นำคำนี้มาใช้เป็นคนแรก คือ Benjamin of Tudela ช่วงศตวรรษที่ 12 พบจากบันทึกของเขา

และเมื่อตำนานเรื่องนี้แพร่กระจายออกไป คำว่า “Hashshashin” ได้เดินทางผ่านชาวฝรั่งเศสและชาวอิตาลีจนถูกนำมาใช้กว้างขวางในยุโรป กระทั่งปรากฏเป็นคำภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 16 ว่า “Assassin” และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป สำหรับใช้เรียกขาน “นักฆ่าผู้ทรยศ” ในห้วงเวลานั้น

ปัจจุบัน “การลอบสังหาร” ในภาษาอังกฤษใช้คำว่า **Assassination** แต่ก็ยังมีอีกคำที่มักจะถูกใช้ปะปนกันคือ **Murder** หรือที่เรียกว่า “การฆาตกรรม” ซึ่งก็กินความกว้างกว่ามาก ถ้าคำหลังครอบคลุมการฆ่าผู้อื่นถึงแก่ความตายทั้งหมด คำแรกคงจำกัดเฉพาะแต่การฆ่า **บุคคลสาธารณะ** (Public Figure) เป็นแก่นแกน พิจารณาตามนิยามที่ปรากฏในเว็บไซต์พจนานุกรมออนไลน์หลาย ๆ แห่ง (ไม่ว่าจะเป็น The American Heritage Dictionary, WebDictionary, Collin Dictionary เป็นต้น)

สำหรับในภาษาไทย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็ไม่ได้ระบุถึงคำ ๆ นี้เอาไว้เป็นการเฉพาะ แต่แยกเป็น “ลอบ” คำหนึ่ง กับ “สังหาร” อีกคำหนึ่ง กล่าวคือ คำว่า “ลอบ” หมายถึง “แอบทำโดยไม่ให้ผู้อื่นรู้เห็น เช่น ลอบทำร้าย ลอบเข้าไปในหมู่ข้าศึก” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 995) และคำว่า “สังหาร” หมายถึง “ฆ่า, ฆาตกรรม” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 1161) ถ้าหากนำมารวมกันแล้วคงจะหมายความอย่างง่าย ๆ ได้ว่า “การแอบฆ่าโดยไม่ให้ใครรู้” (หรือไตร่ตรองไว้ก่อนนั่นเอง) ขณะที่ “ฆาตกรรม” นั้น จะหมายถึง “การฆ่าคน” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 272)

ในทาง “ปรัชญาการเมือง” ยอมรับกันว่าการ **ฆ่า** เป็นคุณสมบัติที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ของธรรมชาติมนุษย์และชีวิตทางสังคม (ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์, ผู้แปล, 2552: 4-7) ยิ่งไปกว่านั้นคือวิชา “รัฐศาสตร์แบบจารีต” ยังสนับสนุนความรุนแรงบางชนิดให้มีความชอบธรรม เช่น การปฏิวัติ (Revolution) รัฐประหาร (Coup) ต่อต้านระบอบการปกครองที่เลวร้าย (ศิริโรตม์ คล้ามไพบูลย์, ผู้แปล, 2552: 120)

สมควรกล่าวไว้ด้วยว่า “การลอบสังหาร” จัดเป็น “ความรุนแรงทางตรง” (Direct Violence) ซึ่งจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของ **ความรุนแรงทางการเมือง** (Political Violence) ข้างน้อย ในแง่ที่เป็น “การก่อความรุนแรงโดยปัจเจกบุคคล” (Individual Violence) ขณะที่ความรุนแรงทางการเมืองส่วนใหญ่ที่เป็นที่สนใจในทางวิชาการด้านรัฐศาสตร์มากกว่า มักได้แก่ “การใช้ความรุนแรงรวมหมู่” (Collective Violence) ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงโดยรัฐ (State Violence), การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide), สงครามกลางเมือง (Civil War), การก่อการจลาจล (Riot) ตลอดจนความรุนแรงโดยกลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่อำนาจรัฐนั่นเอง²

การลอบสังหารในประวัติศาสตร์การเมืองโลก

แน่นอนว่าการลอบสังหารนั้นมีมาตั้งแต่เมื่อครั้งอดีตกาล ถือเป็นเครื่องมือทางการเมืองอันทรงพลังชิ้นหนึ่งตลอดระยะเวลาการเดินทางของประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ส่วนจะเกิดขึ้นกับผู้ใดบ้างหรือดำเนินไปในลักษณะอย่างใดนั้น เพื่อให้เห็นภาพชัดขึ้น ขอแบ่งการอธิบายประวัติศาสตร์โดยย่อของการลอบสังหารทางการเมืองออกเป็น 3 ช่วงเวลาใหญ่ ๆ กล่าวคือ

(1) ก่อน ค.ศ.1900

ว่ากันว่าในห้วง **สมัยโบราณ** (Ancient Age) หรือราว ๆ 500 ปีก่อนคริสต์ศักราช แทบจะทุกบริเวณของโลกต่างถูกปกครองโดย “เจ้า” หรือด้วยระบอบ “ราชาธิปไตย” (Kingship) เป็นหลัก (คงมีเพียงในบางที่และบางช่วงเท่านั้นที่ปฏิเสธระบอบนี้) จวบจนถึง **ยุคกลาง** (Middle Ages) ประมาณ ค.ศ.500 ถึง ค.ศ.1500 อิทธิพลทางความคิดของศาสนาคริสต์แผ่ขยายปกคลุมไปทั่วยุโรป ด้วยพลังศรัทธาต่อศาสนจักร ทำให้เหล่ากษัตริย์ต้องหันมาเชื่อฟังคำสั่งที่นำมาจากสมเด็จพระสันตะปาปาเป็นอย่างมาก

ต่อมาเมื่อโลกเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 อันเป็นผลสืบเนื่องจากเงื่อนไขหลายประการ ทั้งอิทธิพลจาก **ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา** (Renaissance) เกิดการค้นพบทาง “วิทยาศาสตร์” ใหม่ ๆ กอปรกับพัฒนาการทางแนวคิด “ประชาธิปไตย” เดิบใหญ่ ส่งผลให้อำนาจของศาสนจักรลดน้อยลงเรื่อย ๆ อำนาจของกษัตริย์ และ/หรือ ประชาชนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ ตั้งแต่ช่วงศตวรรษที่ 16-17 ตลอดทั้งจาก **การปฏิวัติอุตสาหกรรม** (Industrial Revolution) ที่เริ่มต้นขึ้นในศตวรรษที่ 18 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจขนานใหญ่ และการค้าโลกขยายตัวเร็วมาก **ยุคสมัยใหม่** (Modern Age) จึงเป็นชื่อที่นักประวัติศาสตร์นำมาใช้เมื่อต้องการเอ่ยถึงช่วงเวลาดังกล่าวโดยรวม

และหากจะกล่าวถึงการลอบสังหารห้วงอดีตกาล (สมัยโบราณ) ครั้งหนึ่งซึ่งเป็นที่รับรู้กันมากที่สุด เห็นจะหนีไม่พ้นกรณีการถูกรุมแทง **จูเลียส ซีซาร์** (Gaius Julius Caesar, 100 BC–44 BC) โดยมีเพื่อนรักของเขาชื่อ **มาร์คัส บรูตัส** (Marcus Brutus) เป็นตัวตั้งตัวตีสำคัญ แต่เหตุการณณ์แรก ๆ เท่าที่เคยมี

² อ่านรายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติมได้จากหัวข้อ “ภูมิทัศน์วิชาการว่าด้วยความรุนแรงทางการเมือง” ของประจักษ์ ก้องกีรติ ใน รายงานพิเศษ “ความรุนแรง: ‘ซ่อน-หา’ สังคมไทย,” *ฟ้าเดียวกัน* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2551, หน้า 68-76.

บันทึกทางประวัติศาสตร์มานั้น เห็นจะเป็นกรณีของ Gedaliah ผู้ปกครองราชอาณาจักรจูดดาห์ (586BC) และอาจย้อนหลังรวมไปถึงกรณีลอบสังหารฟาโรห์ Amenemhat ที่ 1 แห่งอียิปต์ (1962BC) อีกด้วย

นอกจากนี้ ยังมีจักรพรรดิ ตลอดจนผู้มีชื่อเสียงคนอื่นของจักรวรรดิโรมัน อย่าง Cicero (43BC), Pompey (48BC) รวมแล้วหลายสิบรายที่ต้องมาจบชีวิตจากการถูกลอบฆ่าจนไม่สามารถสาธยายได้หมด ซึ่งก็เชื่อว่าพบการลอบสังหารผู้ปกครองแต่ในอาณาจักรแห่งนี้แค่นั้น หากแต่ปรากฏแพร่หลายในทุกแห่งหน มากบ้าง น้อยบ้าง ตามบริบทพื้นที่ แต่ที่แน่ ๆ นั่นคือ เกิดมหาศาลในยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ถัด ๆ มา (ยุคกลาง-ยุคใหม่) ไม่ว่าจะเป็นในกรีก, จักรวรรดิเปอร์เซีย หรือในยุโรปส่วนอื่น ๆ กรณีที่น่าสนใจ อาทิเช่น เจ้าชาย William ที่ 1 ของฮอลแลนด์ ผู้นำคนแรกที่ถูกลอบสังหารจากการใช้อาวุธปืน (1584) หรือในรอบไม่ถึง 200 ปีถัดมา (1762-1881) จักรวรรดิรัสเซียต้องสูญเสียจักรพรรดิมากถึง 4 พระองค์ อันเนื่องมาจากการถูกลอบปลงพระชนม์ ฯลฯ

และแม้ในพื้นที่อื่นของโลกนอกจากที่เอ่ยถึงข้างต้น (อเมริกา, แอฟริกา, เอเชีย) ก็ไม่มีข้อยกเว้น ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่ามีกษัตริย์และราชินีจำนวนมากมาต้องตกเป็นเป้าหมายของการถูกลอบปลงพระชนม์ ถึงกระนั้น แม้แต่กับผู้นำทางศาสนาสูงสุดของชาวคริสต์นิกายโรมันแคธอลิก (Pope) ก็ต้องตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงทำนองนี้เช่นกัน ล่าสุดได้เกิดขึ้นกับสมเด็จพระสันตะปาปา John Paul ที่ 2 (1981)

ขณะที่ช่วงศตวรรษที่ 19 จักรวรรดิ/ราชอาณาจักร (Empire/Kingdom) น้อยใหญ่ต้องล่มสลายลง กลายเป็นรัฐประชาธิปไตย (Democracy) บ้าง รัฐเผด็จการ (Dictatorship) บ้าง ทว่านั่นได้นำมาซึ่ง ตำแหน่งทางการเมืองใหม่ ๆ ซึ่งการเข้าสู่อำนาจหาใช่ผูกติดกับ 'ชาติกำเนิด' อีกต่อไป เช่น ประธานาธิบดี (President), นายกรัฐมนตรี (Prime Minister), รัฐมนตรี (Minister) ฯลฯ เป็นผลให้บุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ เหล่านี้กลายเป็นเป้าหมายใหม่แทนผู้ปกครองแบบจารีต ซึ่งมีความถี่มากในประเทศแถบละตินอเมริกา

ยกตัวอย่างกรณีสำคัญ ๆ โดยเรียงตามลำดับเวลาได้ดังนี้

ค.ศ.1812 Spencer Perceval นายกรัฐมนตรีอังกฤษ คนแรกและคนเดียวที่ต้องมาจบชีวิตจากการถูกลอบยิง

ค.ศ.1865 ประธานาธิบดี **อับราฮัม ลินคอล์น** (Abraham Lincoln, 1809-1865) ผู้นำการเลิกทาสในสหรัฐอเมริกา ถูกลอบยิงระหว่างนั่งชมละครบนที่นั่งชั้นพิเศษ โดยฆาตกรคือนาย **จอห์น วิลคส์ บูธ** (John Wilkes Booth) ชายหนุ่มหัวรุนแรงที่สนับสนุนการให้มีทาส

ค.ศ.1875 ประธานาธิบดี Gabriel Garcia Moreno ของเอกวาดอร์ก็ได้ถูกสังหารอย่างโหดเหี้ยม

ค.ศ.1881 ประธานาธิบดี **เจมส์ อับราม การ์ฟิลด์** (James Abram Garfield, 1831-1881) ได้รับความเจ็บจากการถูกยิงเข้าที่หลังหลายนัด ณ สถานีรถไฟ กระทั่งเสียชีวิตในอีก 11 สัปดาห์ต่อมา โดยนาย **ชาร์ลส จูเลียส กิโต** (Charles Julius Guiteau) มีอุปนิสัยอ้างว่าได้ตัดสินใจทำลงไปด้วยความแค้นส่วนตัว

ค.ศ.1894 ประธานาธิบดีฝรั่งเศส Marie Francois Sadi Carnot ถูกแทงเสียชีวิต โดยสมาชิกกลุ่มฝักใฝ่ลัทธิอนาธิปไตยชาวอิตาลี

ค.ศ.1897 นายกรัฐมนตรีสเปน Antonio Canova Del Castillo ก็ถูกลอบยิงถึงแก่ความตาย เป็นฝีมือของนักอนาธิปไตยชาวอิตาเลียนเช่นกัน

จากที่ได้ยกตัวอย่างมา คงพอทำให้สรุปถึงลักษณะอันโดดเด่นของการลอบสังหารยุคนี้ได้ว่า

1) โลกยุคนี้ต้องประสบกับความระส่ำระสายทางการเมืองในทุกพื้นที่ ปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้การฆาตกรรมทางการเมืองยังคงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ เชื่อมโยงกับโครงสร้างอำนาจการเมือง เศรษฐกิจ และบริบทสังคมช่วงนั้น ๆ เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเนื่องจากสงครามแย่งชิงดินแดน (Territory War), สงครามครูเสด (The Crusades), ระบบฟิวดัล (Feudalism), จักรวรรดินิยม (Imperialism), ลัทธิล่าอาณานิคม (Colonialism), ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy), สงครามเอกราช (War of Independence), แนวคิดสาธารณรัฐนิยม (Republicanism), การปฏิวัติ, สงครามกลางเมือง (Civil War) ฯลฯ ทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีผลต่อปริมาณการลอบสังหารทางการเมืองไม่มากนักน้อยทั้งสิ้น

ด้าน Franklin L. Ford ตั้งข้อสังเกตว่าแม้แต่อัตรการฆาตกรรมทางการเมืองในยุคกลางโดยภาพรวมค่อนข้างต่ำ แต่หากช่วงใดสมัยใดฝ่ายคริสต์จักรเข้ามามีอิทธิพลมาก ความขัดแย้งทางศาสนาจะซับซ้อนให้พบเห็นการใช้ความรุนแรงเพิ่มขึ้น ในทางกลับกัน ถ้าระบบศักดินาเข้มแข็ง และการปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาล (Municipalities) ขยายตัว (หรือมีการกระจายอำนาจ) เมื่อใด ย่อมจะทำให้อัตราการฆาตกรรมทางการเมืองลดน้อยลงตามไปด้วย (Ford, 1987: 105-106)

2) ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำหรือภายใต้การสั่งการของ “คนใกล้ตัว” เป้าหมาย ซึ่งดำรงสถานะเป็น “เจ้าผู้ปกครอง” (ในชื่อเรียกขานต่าง ๆ กัน ทั้งจักรพรรดิ (Emperor), กษัตริย์ (King), สุลต่าน (Sultan), ชาร์ (Tsar) ฯลฯ) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนใน “ครอบครัว” ของตน รวมถึง “เพื่อนรัก” หรือ “องครักษ์” ด้วย

3) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 1 ถึงศตวรรษที่ 17 รากฐานของการก่อการโดยมากมักจะมาจากความมักใหญ่ใฝ่สูง ต้องการช่วงชิงราชบัลลังก์ หรือแสวงหาอำนาจเป็นสำคัญ นับเป็นเหตุผลทางการเมืองชัดเจน คงจะมีบ้างเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เชื่อได้ว่าเกี่ยวกับเหตุผลด้านศาสนา พอถึงศตวรรษที่ 18 ต่อเนื่องศตวรรษที่ 19 เหตุผลเบื้องหลังจึงเริ่มหลายหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นประเด็นด้านเชื้อชาติ อุดมการณ์ทางการเมือง (เช่น ประชาธิปไตย, คอมมิวนิสต์ (Communism), อนาธิปไตย เป็นต้น) ความเสมอภาค ฯลฯ ขณะที่แรงจูงใจดั้งเดิมข้างต้นก็ยังคงมีให้เห็นอยู่เป็นระยะ ๆ

4) วิธีการที่ผู้สังหารเลือกใช้ ยังไม่หลากหลายมากมายนัก เท่าที่พบมาก ๆ ได้แก่

4.1) การทำร้ายซึ่ง ๆ หน้าด้วยมือเปล่า โดยใช้อาวุธธรรมดา ๆ อย่างเช่น มีด (Knife attack) กระบอง หรือใช้อาวุธในการรบ อาทิ ธนู ดาบ กระบี่ หอก ทวน ฯลฯ

4.2) การใช้กลอุบายหลอกล่อให้หลงติดกับ เช่น ลอบใส่ยาพิษในอาหารหรือยาให้ทาน ฯลฯ เพื่อให้ดูราวกับเป็นการตายโดยธรรมชาติ

และต่อมา 4.3) เมื่อปืนถือกำเนิดขึ้นมาบนโลก ปืนได้กลายเป็นอาวุธลอบสังหารที่มีประสิทธิภาพมากกว่า เนื่องจากสามารถจะทำการสังหารเหยื่อได้จากระยะไกลนั่นเอง

(2) ระหว่าง ค.ศ.1900 ถึง ค.ศ.2000

เมื่อผู้คนได้ก้าวเข้าสู่ **โลกยุคสมัยใหม่** (The Modern World) อย่างเต็มตัวตลอดห่วงกว่าหนึ่งร้อยปีมานี้ พร้อม ๆ กับการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของการลอบสังหารที่ถูกนำไปใช้กันแพร่หลาย ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงสารพัด ทั้งจากราชอาณาจักรสู่สาธารณรัฐ จากเผด็จการสู่ประชาธิปไตย จากสงครามสู่สันติภาพ ตามมาด้วยความขัดแย้งหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความไม่ลงรอยกันเรื่องดินแดนหรืออุดมการณ์อันเป็นต้นเหตุของสงครามน้อยใหญ่, ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างรัฐชาติกับความล่มสลายของราชอาณาจักร, ขบวนการต่อต้านแนวคิดเสรีนิยมในหลายประเทศ โดยเฉพาะในหลายประเทศละแวกตะวันออกกลาง ฯลฯ

อธิบายจากตัวอย่างจริงในหลายประเทศที่ยังปกครองด้วย “ระบอบกษัตริย์” กษัตริย์ยังคงตกเป็นเป้าหมายหลักดั้งเดิม โดยแนวโน้มของผู้ก่อการจะเปลี่ยนจากคนในครอบครัวไปเป็นนักปฏิวัติแทน กรณีที่ถูกเอ่ยถึงเสมอ เช่น การที่กลุ่มนักศึกษาตินิยมชาวเชิร์บได้ลอบยิง **อาร์คดยุคฟรานซ์ เฟอร์ดินานด์** (Archduke Franz Ferdinand, 1863-1914) องค์มกุฎราชกุมารแห่งจักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการีจนสิ้นพระชนม์ เป็นตัวกระตุ้นให้มีการแก้แค้นตอบโต้อาณาจักรเซอร์เบียอย่างรุนแรง และเป็นชนวนเหตุที่ก่อให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ในที่สุด, พระเจ้าซาร์ Nicholas ที่ 2 จักรพรรดิองค์สุดท้ายของจักรวรรดิรัสเซียได้ถูกคณะปฏิวัติบอลเชวิก (Bolshevik) นำโดย Vladimir Lenin บังคับให้ลงจากตำแหน่ง เมื่อ ค.ศ. 1917 จากนั้นได้ถูกจ้องจ้ำและสังหารหมู่อย่างทารุณ พร้อมด้วยราชวงศ์หลายพระองค์ในปีถัดมา

ถึงกระนั้น ภายใต้ “ระบบประธานาธิบดี” ในสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กล่าวได้ว่าในศตวรรษที่ 20 นี้ ประธานาธิบดีสหรัฐฯ หลายสิบคนเคยถูกพยายามลอบสังหาร และบางคนถูกพยายามลอบสังหารหลายครั้ง³ โดยประธานาธิบดี 2 คนที่ไม่สามารถจะเอาชีวิตรอดจากการลอบสังหารได้คือ ประธานาธิบดี **วิลเลียม แมคคินลีย์** (William McKinley, Jr., 1843-1901) ซึ่งถูกยิงในระยะเผาขนด้วยน้ำมือของพวกเกลียดชังลัทธิอำนาจนิยม ชื่อนาย **ลีออน โชลโกสซ์** (Leon Czolgosz) ขณะที่กำลังยื่นจับมือทักทายกับประชาชนในพิธีเปิดงานแสดงสินค้า กับประธานาธิบดี **จอห์น เอฟ. เคนเนดี** (John F. Kennedy, 1917-1963) เขาได้ชื่อว่าเป็นผู้นำคนหนุ่มหัวก้าวหน้าที่มีแนวคิดใหม่ ๆ ในการปฏิรูปประเทศมากมาย แต่ยังไม่วายมาถูกข่มยิงจากระยะไกล และเสียชีวิตลงทันทีทันใด ขณะที่นั่งอยู่ในขบวนรถเปิดประทุนที่กำลังแล่นผ่านใจกลางเมืองเท็กซัส

กรณีหลังนี้ ถือเป็นเหตุการณ์ลอบสังหารที่อื้อฉาว และอุกฉาวที่สุดในประวัติศาสตร์โลกหน้าใหม่เลยทีเดียว ขณะเดียวกันก็มีการตั้งทฤษฎีที่ระบุถึงเบื้องหลังและสาเหตุอีกนับไม่ถ้วน (เช่น เชื่อว่าอาจเป็น

³ See Frederick M. Kaiser, “Direct Assaults Against Presidents, Presidents-Elect, and Candidates,”

ผลจาก “ทฤษฎีสมรู้ร่วมคิด” (Conspiracy Theory) ของขบวนการที่ใหญ่โตชนิดคาดไม่ถึง เป็นต้น) หลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการลอบสังหารครั้งนี้ยังล้วนแล้วแต่เป็นปริศนามาตราบทุกวันนี้

ซึ่งก็หาใช่จะมีเพียงสหรัฐอเมริกาเท่านั้นที่ประสบปัญหานี้ ประธานาธิบดีของเกือบทุก ๆ ประเทศ ล้วนแล้วแต่เคยโดนลอบสังหารมาแล้ว เฉพาะอย่างยิ่งกับหลาย ๆ ประเทศในทวีปอเมริกา (ดูตารางที่ 1 ท้ายบทความ) ขณะที่กรณีสำคัญที่เคยเกิดขึ้นกับประธานาธิบดีประเทศอื่น ๆ นอกเหนือจากทวีปอเมริกา อย่างเช่น ประธานาธิบดีฝรั่งเศส Paul Doumer (1932), ประธานาธิบดีเวียดนามใต้ Ngo Dinh Diem (1963), ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ Park Chung-Hee (1979), ประธานาธิบดีศรีลังกา Ranasinghe Premadasa (1993) รวมถึงกรณีประธานาธิบดี **อันวาร์ เอล ซาดัต** (Anwar El Sadat, 1918-1981) ของ อียิปต์ ซึ่งถูกกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงถล่มยิงชนิดไม่ยั้ง ขณะกำลังชมขบวนพาเหรดประจำปีของกองทัพ เชื่อกันว่าเป็นเพราะเขาได้ตัดสินใจดำเนินนโยบายสวนทางกับประเทศในโลกอาหรับด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอิสราเอลเป็นชาติแรกนั่นเอง

นอกจากนี้ การที่หลายประเทศของโลกเลือกใช้ “ระบบรัฐสภา” (Parliamentary System) นั้นได้ทำให้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตกเป็นเป้าหมายสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า อาทิเช่นกรณีนายกรัฐมนตรี 2 คนของ อินเดียซึ่งเป็นแม่ลูกกัน คือผู้เป็นแม่ **อินดิรา คานธี** (Indira Gandhi, 1917-1984) ถูกยิงโดยองครักษ์ชาว ซิกข์ 2 คนของเธอนั่นเอง ส่วนผู้เป็นลูก **ราจีฟ คานธี** (Rajiv Gandhi, 1944-1991) ก็มาโดนระเบิดพลีชีพของกลุ่มกบฏชาวมิฬ่า, นายกรัฐมนตรี **ยิตซัค ราบิน** (Yitzhak Rabin, 1922-1995) ของอิสราเอล ผู้มีท่าทีโอนอ่อนต่อองค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (PLO) ทั้ง ๆ ที่ชาวอิสราเอลส่วนใหญ่มองว่าเป็นองค์การก่อการร้ายสำคัญ เป็นผลให้เขาต้องมาจบชีวิตจากการถูกยิงโดยนักศึกษาชาวยิวหัวรุนแรง

แต่ที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือที่ประเทศญี่ปุ่น ในเวลาไล่เลี่ยกัน (ช่วงต้นศตวรรษ ค.ศ.1909-ค.ศ.1936) นายกรัฐมนตรีมากถึง 5 คนต้องถูกลอบสังหารถึงแก่ชีวิต

ส่วนประเทศอื่นที่เกิดการลอบสังหารขึ้นบ่อยครั้ง ได้แก่ รัสเซีย, เยอรมัน, อัฟกานิสถาน, อิหร่าน, จอร์แดน, อียิปต์, ปาเลสไตน์, เลบานอน, บังคลาเทศ, ศรีลังกา, โคลัมเบีย, เอลซัลวาดอร์, เฮติ, วรรณดา, อัลจีเรีย, อุกันดา, เติโอบีเบีย, อิสราเอล, ตุรกี, ไอร์แลนด์, โรมานี, สเปน, จอร์เจีย เป็นต้น

แน่นอน เป้าหมายของการลอบสังหารให้ว่าจะมีแต่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหลัก ๆ เท่านั้น หากแต่หลากหลายกว่านั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้นำกองทัพ หัวหน้าพรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งสำคัญ นักการเมืองระดับท้องถิ่น นักเคลื่อนไหวทางสังคม ผู้นำขบวนการต่าง ๆ ฯลฯ

บุคคลสำคัญดังกล่าวข้างต้นของโลกที่ถูกลอบสังหารจนสิ้นชีพ เช่น นายพล Isoroku Yamamoto ผู้บัญชาการกองทัพเรือญี่ปุ่นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายใต้แผนการของฝ่ายสหรัฐฯ (1943), นายพล **อองซาน** (Aung San, 1915-1947) ผู้นำขบวนการชาตินิยมเพื่อเอกราชของพม่า และเป็นบิดาของนาง Aung San Suu Kyi ถูกกระหน่ำยิงในที่ประชุมรัฐบาลชั่วคราว พร้อมกับคณะรัฐมนตรีอีก 6 คน เป็นไปตามคำสั่งการของ **อูซอ** (U Saw) คู่แข่งทางการเมืองของเขา ผู้เคยเป็นถึงนายกรัฐมนตรีมาแล้ว, **มหาตมะ**

คานธี (Mohandas Karamchand Gandhi, 1869-1948) ผู้นำชาวอินเดียในการเรียกร้องเอกราชคืนจากอังกฤษต้องมาถูกจ้องยิงด้วยน้ำมือของหนุ่มนักชาตินิยม ทั้ง ๆ ที่ก็เป็นชาวฮินดูเช่นเดียวกับเขา, Malcolm X คนมุสลิมอเมริกัน นักต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของคนผิวสี (1965), Martin Luther King, Jr. นักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนชาวอเมริกันผิวดำ (1968), John Lennon ศิลปินเพื่อสันติภาพชาวอังกฤษ (1980), Benigno Aquino, Jr. อดีตผู้นำฝ่ายค้าน สามีมืดของนาง Corazon Aquino ประธานาธิบดีของฟิลิปปินส์ (1983)

ทว่าอีกด้านหนึ่ง ผู้มีอำนาจจำนวนมากก็สามารถรอดชีวิตจากเงื้อมมือของการลอบสังหารอันล้มเหลว หนึ่งในนั้นคือ Adolf Hitler ผู้นำนาซีเยอรมันที่ต้องเผชิญหน้ากับการถูกลอบสังหารบ่อยครั้งที่สุดในบรรดาหมู่ผู้นำของโลกคนอื่น ๆ คือมากถึงกว่า 42 ครั้ง ตลอดระยะเวลา 12 ปีที่เขาเรืองอำนาจอยู่นั้น แต่ทว่าก็รอดมาได้เสียทุกครั้ง ก่อนที่เขาจะเลือกปิดฉากชีวิตตัวเองด้วยการทำอัตวินิบาตกรรมขณะเยอรมันกำลังจะพ่ายแพ้สงคราม สะท้อนให้เห็นความจริงอีกด้านที่ว่าเอาเข้าจริง ๆ การลอบสังหารบุคคลสำคัญก็ไม่ใช่เรื่องง่ายตายเสมอไป

สรุปได้ว่าการลอบสังหารนั้นเกิดขึ้นมากมายมหาศาลในห้วงศตวรรษนี้จริง และเป็นการยากเกินกว่าที่จะนับได้อย่างครบถ้วนทั้งหมด แต่จากการประมวลข้อมูลจากหนังสือ **Assassinations and Executions: An Encyclopedia of Political Violence, 1900 through 2000** ของ Harris M. Lentz ที่ได้รวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองในช่วงศตวรรษที่ 20 (ครอบคลุมปี 1900 ถึงปี 2000) ที่พบจุดจบจากการตกเป็นเหยื่อของการลอบสังหาร (รวมทั้งผู้นำที่ถูกประหารชีวิต (Execution) โดยเหตุผลทางการเมือง เช่น ตกเป็นอาชญากรสงคราม, กบฏ, นักโทษการเมือง ฯลฯ แต่ในที่นี้ไม่ขอนับรวมเข้าไว้เช่นเดียวกับกรณีที่สังหารผิดตัว ตลอดจนความพยายามที่ล้มเหลวก็ไม่ถือว่าเข้าข่ายนี้ด้วยเช่นกัน) โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับการลอบสังหารนั้น ๆ (รูปแบบ แรงจูงใจ คนร้าย และผลกระทบ) พอสังเขป จากจำนวนทั้งสิ้น 1,500 คน สามารถจะสรุปออกเป็นประเด็น ๆ ได้ดังนี้ คือ

1) การลอบสังหารเกิดขึ้นกับประชากรของประเทศใน **ทวีปยุโรป** มากที่สุด (32.9%) ตามมาด้วยเอเชีย (25.3%) อเมริกา (25.2%) และแอฟริกา (16.3%) ทว่าพบน้อยมากในแถบโอเชียเนีย คือมีเพียง 5 กรณีเท่านั้นที่เคยเกิดขึ้น

2) สถิติบ่งชี้ว่าการลอบสังหารพุ่งขึ้นสูงสุด ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 ดำเนินต่อเนื่องมาจนถึงทศวรรษที่ 1990 (1970s-1980s-1990s) คิดเป็นร้อยละ 20.2, ร้อยละ 22.3 และร้อยละ 22.3 ตามลำดับ

3) ผู้ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่จัดอยู่ใน **กลุ่มผู้นำการเมือง** (19.3 %) อย่างเช่น หัวหน้าและเลขาธิการพรรคการเมือง แกนนำกลุ่มลัทธิอุดมการณ์ คณะผู้ก่อการปฏิวัติรัฐประหาร นักเคลื่อนไหวคนสำคัญ ฯลฯ โดยกลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายนิติบัญญัติ (5.6 %) และฝ่ายตุลาการ (2.2 %) ถือเป็นกลุ่มที่ตกเป็นเป้าหมายน้อยที่สุด

4) วิธีการซึ่งถูกนำมาใช้และประสบผลสำเร็จที่สุด ได้แก่ การยิงด้วยอาวุธ **ปืน** มากถึงร้อยละ 50.6 ส่วนวิธีอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำร้าย การวางยา เขามีดแทง หรือใช้ระเบิด ปรากฏน้อยมาก แต่ก็มีอีกเป็นจำนวนมีไม่น้อยๆ ที่ไม่สามารถจะระบุสาเหตุได้ (35.6 %)

5) ผู้ก่อการฯ ส่วนใหญ่มาจาก **กลุ่มลัทธิอุดมการณ์** (32.1%) รวมถึงกลุ่มก่อการร้าย องค์การอาชญากรรม ขบวนการแบ่งแยกดินแดน กลุ่มคลั่งศาสนา⁴ โดยคดีจำนวนมากไม่สามารถจับกุมคนร้ายได้ (39.9%)

6) จากข้อมูลเท่าที่หนังสือเล่มนี้ได้บันทึกไว้ แสดงให้เห็นว่าความรุนแรงทางการเมืองประเภทนี้ ปรากฏขึ้นในเวที **การเมืองระดับท้องถิ่น** น้อยมาก คือพบแค่ 61 กรณี หรือคิดเป็นร้อยละ 4.1 เท่านั้น อธิบายในรายละเอียดได้ดังนี้

(6.1) การฆ่าแกงกันระดับท้องถิ่นส่วนใหญ่เกิดขึ้นใน **ทวีปอเมริกา** มากที่สุด รวมแล้ว ร้อยละ 40 เลยทีเดียว ส่วนตัวเลขของยุโรปและเอเชียจะอยู่ที่ 26.2 % และ 23.0 % ตามลำดับ

(6.2) เป้าหมายโดยมากมักเป็น **ผู้ดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหาร** (ผู้ว่าการรัฐ (Governor), นายกเทศมนตรี (Mayor)) ถึงกว่าร้อยละ 60.7 ในฝ่ายนิติบัญญัติ (สมาชิกสภาต่างๆ) 11.5 % ตลอดจนผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ในตำแหน่งต่างๆ ของทั้งสองฝ่ายข้างต้น) อีกราว 14.8 %

(6.3) ผู้ลอบสังหารมีแนวโน้มว่าเป็นตัวแทน **กลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่น** (52.5 %) เช่น ฝ่ายซ้าย / ขวา กลุ่มก่อการร้าย ฯลฯ มากกว่าบุคคลธรรมดา (11.5 %) และที่ระบุไม่ได้ (26.2 %)

7) หนังสือเล่มนี้เอ่ยถึงกรณีที่เกิดขึ้นกับ **คนไทย** 3 กรณีด้วยกัน ได้แก่กรณี **ในหลวงอานันทมหิดล** (Ananda Mahidol) กษัตริย์ของไทย รัชกาลที่ 8 (King Rama VIII) สวรรคตด้วยพระแสงปืนอย่างเป็นทางการ (Mystery) ในห้องบรรทมของพระองค์เองในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2489 (1946) แต่ทว่าในปี พ.ศ.2497 (1954) ศาลฎีกาได้สรุปว่าพระองค์ถูกฆาตกรรม (Murder) ข้าราชการบริวาร 3 คน ถูกตัดสินให้ประหารชีวิตพร้อมกันฆ่า (Lentz, 2002: 92) และ **นายบุญสนอง บุญโยทยาน** (Boonsanong Punyodyana) เลขาธิการพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ถูกยิงตายในกรุงเทพฯ เมื่อปี 2519 (Lentz, 2002: 169) อีกกรณีหนึ่งคือกรณีของ **พลเอกฉลาด หิรัญศิริ** (Chalard Hiranyasiri) ผู้นำการรัฐประหาร 26 มีนาคม 2520 ผู้ที่ต่อมาถูกประหารชีวิตด้วยการยิงเป้าในปี 2520 (1977) เนื่องจาก

⁴ กลุ่มลัทธิอุดมการณ์ข้างต้นที่มีบทบาทโดดเด่น (เกี่ยวข้องกับการลอบสังหารมาก) ตัวอย่างเช่น ขบวนการกองทัพสาธารณรัฐไอริช (Irish Republican Army: IRA), องค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ (Palestine Liberation Organization: PLO), กลุ่มกบฏแบ่งแยกดินแดนแคว้นบาสก์ (Basque Homeland and Freedom: ETA) ของสเปน, กบฏพยัคฆ์ทมิฬอีแลม (The Liberation Tigers of Tamil Elam: LTTE) กลุ่มนักรบมุจาฮิดีน (Mujahideen) ตลอดจนทั้งขบวนการค้าเสพติดยาในโคลัมเบีย และแก๊งมาเฟียในอิตาลี

ความผิดฐานกบฏ (ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีซึ่งอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญขณะนั้น) (Lentz, 2002: 174) ทว่ากรณีหลังไม่จัดว่าเข้าข่ายเป็นการลอบสังหารทางการเมืองแต่อย่างใด

บทสรุปเกี่ยวกับการลอบสังหารของยูคีนี สามารถแจกแจงออกเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1) ปัจจัยที่กระตุ้นให้การลอบสังหารยังคงถูกนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง กว้างขวาง และฟุ้งเฟ้อยิ่งขึ้น ในศตวรรษที่ 20 ย่อมเป็นไปตามบริบทของแต่ละช่วงเวลา เป็นต้นว่าเหตุการณ์เรื่องอำนาจ (1930s), สงครามโลกครั้งที่ 2 (1940s) และสงครามเย็น (Cold War) (1950s-1990s)

อนึ่ง หากจะกล่าวว่าการลอบสังหารส่วนใหญ่ในยุคนี้มักเกิดจากการกระทำโดยรัฐก็คงจะไม่ผิดนัก

2) การลอบสังหารทางการเมืองจำนวนมีใช้น้อย ๆ เป็นมากกว่าเครื่องมือของผู้ปกครองที่ใช้ในการกำจัดฝ่ายตรงข้ามดังเช่นที่ผ่านมา หากแต่ยังเป็นสัญลักษณ์ในทางการเมืองอีกด้วย เช่น ล้มล้างเผด็จการต่อต้านทุนนิยม อุดมคติแต่ลัทธิความเชื่อต่าง ๆ อาทิ “อนาธิปไตย” (Anarchism) ซึ่งเชื่อว่ารูปแบบทั้งหมดของรัฐบาลต่างก็มีลักษณะกดขี่และไม่เป็นที่พึงปรารถนาทั้งสิ้น เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นคือ การลอบสังหารได้ถูกเริ่มนำมาใช้เป็นหนึ่งในยุทธวิธีของ “การก่อการร้าย” (Terrorism) อีกด้วย

3) ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขแห่งรัฐ (Head of State) หรือหัวหน้ารัฐบาล (Head of Government) จำนวนมากต้องมาเสียชีวิต เนื่องจากตกเป็นเป้าหมายหลักของการลอบสังหารในยุคนี้ (ดูตารางที่ 1 ท้ายบทความ)

4) วิธีการที่คณะผู้ลอบสังหารนำมาใช้รัดกุม สลับซับซ้อน และรุนแรงมากยิ่งขึ้น เช่น การใช้พลซุ่มยิง (Sniping) ด้วยอาวุธประสิทธิภาพสูงชนิดต่าง ๆ ตลอดทั้งการวางระเบิด (Bombing) ใช้ระเบิดเวลา (Time bomb) ใช้ระเบิดพลีชีพ (Suicide bomb) วางระเบิดรถยนต์ (Car bomb) วางระเบิดเครื่องบิน (Plane bomb) ฯลฯ จึงเป็นเรื่องยากที่จะทำการป้องกันได้

(3) หลัง ค.ศ.2000 ถึงปัจจุบัน

หลังจากเข้าสู่สหัสวรรษใหม่แล้ว โลกก็เผชิญกับปรากฏการณ์อันหลายหลากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อกระทบในแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การบริหาร เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือแม้กระทั่งกับโรคระบาดหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นยุคที่ผู้คนต่างพากันขนานนามว่า **โลกาภิวัตน์** (Globalization) โดยที่กระบวนการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของโลกเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเช่นนี้ เกิดขึ้นท่ามกลาง “ค่านิยม” (Value) หลัก ๆ เหมือนกัน ทั้งการลดกำลังรบ, ความเป็นประชาธิปไตย (Democratization), สิทธิมนุษยชน (Human Rights), การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Protection), การจัดการปกครองที่ดี (Good Governance), การกระจายอำนาจ (Decentralization), การค้าเสรี (Free Trade) เป็นอาทิ ⁵

⁵ หนังสืออย่างน้อย ๆ 3 เล่มที่ละเลยไม่ได้เป็นอันขาด หากจะกล่าวถึง ‘ความเป็นไป’ ของโลกในอนาคต คือ Francis Fukuyama, *The End of History and the Last Man*, (New York: Avon Books, 1992); Michael Hardt and Antonio Negri, *Empire* (Cambridge: Harvard

แต่ไม่ว่าถึงอย่างไรก็ตาม ปราบกฏการณ์การลอบสังหารก็หาใช่ว่าจะหมดไปจากโลกการเมืองไม่ ตัวอย่างโดดเด่นในทศวรรษนี้ (2001-2009) ไล่เรียงเป็นปี ๆ ไป อย่างเช่น

ปี 2001 **พิเรนทรา** (Birendra, 1945-2001) กษัตริย์เนปาลและราชินี พร้อมด้วยสมาชิกในราชวงศ์อีก 7 พระองค์ (รวมเป็น 9 พระองค์) ถูกสังหารหมู่อย่างโหดร้ายภายในพระราชวัง จากการกระทำด้วยความโกรธของ **ดิเพนทรา** (Dipendra) ลูกชายคนโตของตนเองที่เป็นรัชทายาทนั่นเอง ซึ่งเขาก็ได้สังหารตัวเองตายในภายหลัง เหตุการณ์นี้ส่งผลโดยตรงให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองขนานใหญ่ในเนปาลตามมา จนนำไปสู่การยกเลิกระบอบกษัตริย์โดยสถาปนาสหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาลขึ้นแทนในที่สุด

ปี 2004 Akhmad Kadyrov ประธานาธิบดีคนแรกของสาธารณรัฐเชเชเนีย โดนลอบวางระเบิด ขณะอยู่ในสนามฟุตบอล อีกทั้งยังมีข่าวออกมาด้วยว่า Viktor Yushchenko ประธานาธิบดีคนปัจจุบันของยูเครน (ขณะนั้นยังเป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล) ถูกลอบวางยาพิษจากไดออกซิน (Dioxin) ทว่าก็รอดมาได้

ปี 2007 ในปากีสถาน **เบนาศีร์ บุตโต** (Benazir Bhutto, 1953-2007) อดีตนายกรัฐมนตรีและผู้นำพรรคฝ่ายค้าน ถูกลอบสังหารระหว่างการหาเสียงในการเลือกตั้งครั้งใหม่ ทราบภายหลังว่าเธอนั้นถูกยิงก่อนที่จะโดนระเบิดแบบฆ่าตัวตายตามมา ผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์คราวนี้รวมแล้วมากกว่า 20 คนเลยทีเดียว การเสียชีวิตของนางทำให้เกิดเหตุความรุนแรงแทบทั่วทั้งประเทศตามมาอย่างไม่รู้จักจบสิ้น

อย่างไรก็ตาม นักการเมืองอีกจำนวนมิใช่น้อยที่สามารถจะรอดพ้นจากถูกลอบสังหาร บ้างก็รอดแผนได้ก่อน บ้างพยายามแล้วแต่ไม่เป็นผลสำเร็จ แต่คนที่ดวงแข็งที่สุดนั้นได้แก่นาย Hamid Karzai ประธานาธิบดีอัฟกานิสถาน ซึ่งถูกลอบสังหารถึง 4 ครั้ง (2002, 2004, 2007, 2008) แต่ไม่ตาย

กล่าวโดยสรุปก็คือ

1) ฆาตกรรมทางการเมืองในต้นสหัสวรรษใหม่นี้ ความถี่เกิดขึ้นมากในอิรัก เลบานอน รัสเซีย และกลุ่มประเทศเอเชียใต้ อย่างอัฟกานิสถาน ปากีสถาน และศรีลังกา

2) เป็นที่ชัดเจนมากว่าโดยมากเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย (อาจจะเป็นระดับสากล ระดับรัฐบาลกลาง หรือระดับท้องถิ่นก็ได้) เพื่อหวังให้เกิดผลบางประการทางการเมือง

กลุ่มก่อการร้ายข้ามชาติหรือกลุ่มก่อการร้ายที่กำลังเคลื่อนไหวยู่ในหลายประเทศ ณ เวลานี้ มักมีแรงจูงใจเกี่ยวกับการแยกตัวของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าอื่นใด นอกจากนี้ แนวโน้มการโจมตีได้หนีจากเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงลงไป เช่นจากเดิมเน้นที่การลอบสังหารนักการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของทางการก็กลับกลายเป็นการประหารผู้คนแบบไม่เลือกหน้ายิ่งขึ้น

3) การลอบสังหารในช่วงไม่กี่ปีมานี้ ทำให้เห็นถึงการประสานทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของคณะผู้ก่อการ ซึ่งได้วางแผนเตรียมการมาเป็นอย่างดี

University Press, 2000); Samuel P. Huntington, *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, (New York: Simon & Schuster, 1996).

สาเหตุของการลอบสังหาร

“Anybody can kill anybody, even the President, remember?”

ประโยคเด่นจากภาพยนตร์เรื่อง Best Seller (1987)

จากการศึกษา Paul Elliott พบว่าเหตุผลในการลอบสังหารเกี่ยวข้องกับสองประการสำคัญ คือ 1. เหตุที่ครอบครองอำนาจหรือสัญลักษณ์บางอย่างอยู่ 2. ผู้ฆ่าคาดหวังว่าการตายของเหยื่อนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไม่มากนักน้อย (Elliott, 1999: 8) การลอบสังหารไม่ได้เกิดจากเหตุผลบ้า ๆ หรือสัญชาตญาณดิบ แต่เกิดจากความเหี้ยมเป็นผล (Cause and Effect) ต่างหาก เขาเชื่อเช่นนั้น

ในหนังสือของ บรรพต กำเนิดศิริ พอสรูปสาเหตุการลอบสังหารผู้นำตามสถิติไว้ดังนี้ 1.สังหารเพื่อแย่งชิงอำนาจ 2.สังหารด้วยประเด็นทางการเมือง 3.ความขัดแย้งทางความคิด 4.โกรธแค้นส่วนตัว และ 5.สติวิปลาส ฯลฯ (บรรพต กำเนิดศิริ, 2549: 5)

ส่วน J. Bowyer Bell มองว่า การลอบสังหารมีเป้าหมาย เพื่อ 1.สนองตอบความเพ้อฝันของตัวเอง (to act out his fantasy) 2.ผลประโยชน์ (for profit) และ 3.จุดประกายให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ (spark a revolution) เป็นหลัก (Bell, 2005: 23)

ขณะที่เว็บไซต์ Wikipedia จำแนกมูลเหตุของการลอบสังหารเอาไว้ได้แก่ 1.เหตุผลทางการทหาร (Military Doctrine) 2.เครื่องมือต่อต้านรัฐบาล (Tool of Insurgents) 3.ทำเพื่อเงิน และผลประโยชน์ (For Money or Gain) 4.เหตุผลทางเชื้อชาติ (Racist Reasons) 5.ปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychology)

แต่ทว่าจากการประมวลของผู้เขียนเอง เชื่อว่าสาเหตุหลักสาเหตุสำคัญของการลอบสังหารทางการเมืองนั้น นั่นก็คือ (1) การแย่งชิงให้ได้มาซึ่ง “อำนาจ” (Power) ความตายของฝ่ายกุมอำนาจเดิมเท่ากับเป็นการยุติหรือลดทอนกำลังของฝ่ายนั้นลงมา เปิดทางให้ฝ่ายใหม่ได้ก้าวขึ้นไปมีอำนาจบ้าง ในอดีตในยุคที่อำนาจยังอยู่ที่ปลายกระบอกรบปืน หากผู้ใดปลิดชีพฝ่ายตรงข้ามเป็นผลสำเร็จ ผู้นั้นก็ชอบที่จะสถาปนาตัวเองขึ้นแทน แต่ปัจจุบันซึ่งอำนาจได้ย้ายไปอยู่ในหีบเลือกตั้ง ความตายอาจจะแค่เร่งให้มีการเลือกตั้งเร็ววันขึ้นเท่านั้น ซึ่งก็ไม่แน่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนขั้วทางการเมืองตามมาหรือไม่ การฆ่าเนื่องจาก (กลัว) สูญเสียอำนาจรวมอยู่ในความข้อนี้ด้วยเช่นกัน

แต่ในหลาย ๆ ประเทศที่ใช้ระบบ “ตัวสำรอง” (Running Mate) เช่น สหรัฐอเมริกา, ฝรั่งเศส กับบางตำแหน่งสำคัญที่มาจากการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดี, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, สมาชิกวุฒิสภา ฯลฯ นั่นคือ หากตัวจริงไม่สามารถจะปฏิบัติหน้าที่ได้ จะให้ตัวสำรองเข้ารับหน้าที่แทน และอยู่ในตำแหน่งได้ต่อจากระยะเวลาที่เหลือของตัวจริงจนครบวาระ เหตุผลหลักเพื่อป้องกันมิให้มีการเลือกตั้งซ่อม

อย่างฟุ่มเฟือยจนเกินไป หลายคนพยายามอธิบายการลอบสังหารลักษณะเช่นนี้ว่าเป็น “รัฐประหารเงียบ” (The Silent Coup)

อย่างไรก็ตาม การลอบสังหารก็หาใช่มีเหตุผลว่าด้วยการล้มล้างหรือเปลี่ยนผ่านอำนาจทางการเมืองเพียงแค่นั้น หากแต่แฝงไว้ด้วยเหตุผลในด้านอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ฯลฯ

ถ้าให้จัดกลุ่มเหตุผลอย่างกว้าง ๆ แล้วละก็ เหตุผลในย่อหน้าก่อนหน้านี้อาจจัดว่าเป็น (2) การ **ทำลงไปเพื่อนำไปสู่ “ผลประโยชน์” (Interest)** ซึ่งในที่นี้กินความกว้างขวาง ไล่ตั้งแต่ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) หรือผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) กระทั่งลงมาถึงผลประโยชน์ของกลุ่ม (Group Interest) หรือผลประโยชน์ส่วนตัว (Self-Interest) เลยทีเดียว

และก็เป็นที่น่าสนใจว่าเหตุผล (3) **อื่น ๆ** นอกเหนือจากเหตุผล 2 กลุ่มใหญ่ข้างต้น (เช่น ฆ่าด้วยความบ้า หรือ อยากจะดัง ฯลฯ) คงเป็นเพียงเหตุผลส่วนน้อยในภาพรวมทั้งหมดเท่านั้น

ผลกระทบของการลอบสังหาร

การทำความเข้าใจถึงผลกระทบของการลอบสังหารยังคงค่อนข้างซับซ้อน ภายหลังจากการจากไปของ Abraham Lincoln ในปี 1865 มีคนได้เคยกล่าวไว้ว่า “การลอบสังหารไม่เคยเปลี่ยนประวัติศาสตร์ของโลกได้” (“Assassination has never changed the history of the world.”) และก็เป็นเช่นนั้นจริง ๆ กับกรณีของประธานาธิบดี Lincoln เนื่องจากไม่ได้ทำให้ผลลัพธ์ของสงครามกลางเมืองที่ฝ่ายเหนือมีชัยชนะเด็ดขาดต่อฝ่ายใต้เปลี่ยนไปแต่อย่างใด

คำอธิบายข้างต้นค่อนข้างแตกต่างกับความคิดของ J. Bowyer Bell ผู้เห็นว่าความตายของผู้นำทางการเมือง (Political figure) ย่อมส่งผลกระทบต่อเส้นทางทางการเมืองอย่างแน่นอนไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง แม้ว่าผู้ลงมือฆ่าจะมีแรงจูงใจเพียงน้อยนิดหรือไม่มีแรงจูงใจที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเลยก็ตาม (Bell, 2005: 23)

ทว่าหากพิจารณาจากสังขะแห่งประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาแล้ว ยืนยันว่าการลอบสังหารในแต่ละครั้ง ๆ (ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จ) ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นไปทางการเมืองชัดเจน และก็หาใช่มีผลต่อการเมืองภายในเท่านั้น หากแต่มีผลต่อการเมืองระหว่างประเทศด้วย ซึ่งบางครั้งก็กลับกลายเป็นความเสียหายร้ายแรงต่อมวลมนุษยชาติ เป็นต้นว่าการสังหาร Franz Ferdinand เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ตามมา, การสังหาร Aung San นำไปสู่สงครามชนกลุ่มน้อยในพม่าที่ยังคงดำเนินมาถึงทุกวันนี้ เป็นอาทิ ขณะเดียวกันความล้มเหลวในการลอบสังหาร Hitler เพื่อก่อการรัฐประหาร ตามปฏิบัติการวาลคีรี (Valkyrie) ก็ได้นำไปสู่การจับกุมประชาชนอย่างไม่เลือกหน้าถึงกว่า 7,000 คน โดยเกือบ ๆ 5,000 คนในจำนวนนี้ต้องถูกประหารชีวิต

อย่างไรก็ดี ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าความตายของผู้นำทางการเมือง โดยเฉพาะในฝ่ายบริหาร จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใหญ่ อย่างน้อย ๆ 2 ด้านตามมาแน่ ๆ คือ

(1) ตัวผู้นำ (Leader)

(2) นโยบายของรัฐ (Policy)

ส่วนความเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่กว่า หรือหมายถึงการโค่นล้มลงทั้งระบบ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างเบ็ดเสร็จ (ไม่ว่าจะระบอบการปกครอง อุดมการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรม วิถีชีวิต ระบบเศรษฐกิจ ความเชื่อทางศาสนา และลักษณะสังคมโดยรวม) หรือที่เรียกรวม ๆ ว่า “ปฏิวัติ” นั้น เป็นการยากยิ่งที่จะอุบัติขึ้นได้ อันเนื่องมาจากการจากไปของผู้นำแต่เพียงอย่างเดียว

จากการเลือกตั้งถึงการลอบสังหาร

ปรากฏการณ์จริงมากมายชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งกับการลอบสังหารมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้น การลอบสังหารบ่อยครั้งเกิดขึ้นในช่วงระหว่างที่มีการเลือกตั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของ David C. Rapoport และ Leonard Weinberg ที่เห็นว่าการลอบสังหารมันเป็นทั้ง ‘เหตุ’ และ ‘ผล’ ของการเลือกตั้ง หากความตายเกิดการเลือกตั้งใหม่ย่อมมาถึง (From Bullets to Ballots) นั่นคือ ‘เหตุ’ ส่วน ‘ผล’ ก็คือ หากผลเลือกตั้งออกมาแล้ว ความตายอาจจะเกิดขึ้นตามมาด้วย (From Ballots to Bullets) (Rapoport and Weinberg, 1993: 17-20)

กล่าวโดยสรุป หลายครั้งการเลือกตั้งกลับเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการลอบสังหาร (หรือความรุนแรงแบบรวมหมู่ต่าง ๆ) ขึ้นมาเสียเอง ทั้ง ‘ก่อน’ หรือ ‘หลัง’ การเลือกตั้ง ต่างมีความเสี่ยงด้วยกันทั้งนั้น

แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม ความรุนแรงทางการเมืองในทุก ๆ รูปแบบที่เกิดขึ้นในทุกสังคม ไม่เว้นแม้แต่การลอบสังหาร ก็ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อสังคมแห่งนั้น และยากที่จะหลีกเลี่ยง.

ตารางที่ 1 การลอบสังหารผู้นำระดับชาติคนสำคัญในศตวรรษที่ 20⁶

Country of Leader	Year of Assassination	Name of Leader	Weapon Used
Afghanistan	1919	Habibullah	gun
Afghanistan	1933	Nadir Shah	gun
Algeria	1992	Boudiaf	gun
Austria	1934	Dollfuss	gun
Bulgaria	1943	Boris III	gun
Burundi	1994	Ntaryamira	other
Congo (Brazzaville)	1977	Ngouabi	gun
Dominican Republic	1911	Caceres	gun
Dominican Republic	1961	Trujillo	gun
Egypt	1981	Sadat	gun
Greece	1913	George I	gun
Guatemala	1957	Castillo Armas	gun
Haiti	1912	Leconte	explosive device
India	1984	Indira Gandhi	gun
Ireland	1922	Collins	gun
Israel	1995	Rabin	gun
Japan	1921	Hara	knife
Japan	1932	Inukai	gun
Jordan	1951	Abdullah	gun
Korea	1979	Park	gun
Lebanon	1989	Moawad	explosive device
Madagascar	1975	Ratsimandrava	unknown
Mexico	1920	Carranza	unknown
Nicaragua	1956	Somoza	gun
Pakistan	1951	Khan	gun
Pakistan	1988	Zia	other
Panama	1955	Remon	gun
Peru	1933	Sanchez Cerro	gun
Poland	1922	Narutowicz	gun
Portugal	1908	Carlos I	gun
Portugal	1918	Paes	gun
Rwanda	1994	Habyarimana	other
Salvador	1913	Araujo	gun
Saudi Arabia	1975	Faisal	gun
Somalia	1969	Shermarke	gun
South Africa	1966	Verwoerd	knife
Spain	1912	Canalejas	gun
Spain	1921	Dato	gun
Sri Lanka	1959	Bandaranaike	gun
Sri Lanka	1993	Premadasa	explosive device
Sweden	1986	Palme	gun
Togo	1963	Olympio	gun
United States	1901	McKinley	gun
United States	1963	Kennedy	gun
Venezuela	1950	Delgado	gun
North Yemen	1977	Al-Hamdi	gun
North Yemen	1978	Al-Ghashmi	explosive device
Yugoslavia	1934	Alexander	gun

⁶ Apply from Benjamin F. Jones and Benjamin A. Olken, "Hit or Miss? The Effect of Assassinations on Institutions and War," (2008), p.38, <http://weber.ucsd.edu/~jlbroz/PElunch/JonesOlken2007.pdf>

เอกสารอ้างอิง

- Bell, J. Bowyer, *Assassin: Theory and Practice of Political Violence*, (New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers, 2005).
- Elliott, Paul, *Assassin: The Bloody History of Political Murder*, (London: Blandford, 1999).
- Ford, Franklin L., *Political Murder: From Tyrannicide to Terrorism*, (Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1987).
- Fukuyama, Francis, *The End of History and the Last Man*, (New York: Avon Books, 1992).
- Hardt, Michael and Negri, Antonio *Empire* (Cambridge: Harvard University Press, 2000).
- Huntington, Samuel P., *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*, (New York: Simon & Schuster, 1996).
- Lentz, Harris M., *Assassinations and Executions: An Encyclopedia of Political Violence, 1900 through 2000*, (Jefferson, North Carolina: McFarland, 2002).
- Rapoport, David C. and Weinberg, Leonard (eds.), *The Democratic Experience and Political Violence*, (London; Portland, Oregon: Frank Cass, 2001).
- Sifakis, Carl, *Encyclopedia of assassinations*, (New York: Facts On File, 2001).
- เกลิน ดี เพจ (เขียน), ศิโรตม์ คล้ามไพบูลย์ (แปล), *รัฐศาสตร์ไม่ฆ่า*, (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2552).
- คริส บราเชียร์ (เขียน), ประสิทธิ์ ตั้งมหาสถิตกุล (แปล), *คู่มือศึกษาประวัติศาสตร์โลกฉบับไม่จืดจาง*, (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2550).
- เจน ซิสโฮล์ม (เขียน), นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี, อรวรรณ นาวายุทธ และสุจินตนา เหมตะศิลป์ (แปล), *ย้อนรอยประวัติศาสตร์โลก*, (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2548).
- ดลยา เทียนทอง, *ปฐมบทการก่อการร้าย: รากเหง้า ความเป็นไป และพลวัต*, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550).
- บรรพต กำเนิดศิริ, *ลอบสังหารผู้นำ*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อนิเมทกรุ๊ป, 2549).
- ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*, (กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, 2546).
- รายงานพิเศษ “ความรุนแรง: “ชอน-หา” สังคมไทย,” *ฟ้าเดียวกัน* ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2551.
- สุรชาติ บำรุงสุข, *ความมั่นคงศึกษา: การก่อการร้าย & การก่อความไม่สงบร่วมสมัย*, (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551).
- เอกนรี พรปรีดา, *ลอบสังหารประธานาธิบดีสหรัฐฯ*, (กรุงเทพฯ: มายิก สำนักพิมพ์, 2552).
- <http://dictionary.reference.com>
- <http://en.wikipedia.org>
- <http://www.answers.com>
- <http://www.collinslanguage.com>
- <http://www.google.co.th>
- <http://www.webdictionary.co.uk>
- Glenn D. Paige, *Nonkilling Global Political Science*, (Honolulu: Center for Global Nonkilling, 2009). Online at

<http://www.nonkilling.org/pdf/nkgps.pdf>

Jones, Benjamin F. and Olken, Benjamin A., "*Hit or Miss? The Effect of Assassinations on Institutions and War*," <http://weber.ucsd.edu/~jlbroz/PElunch/JonesOlken2007.pdf>

Kaiser, Frederick M., "Direct Assaults Against Presidents, Presidents-Elect, and Candidates," www.fas.org/sgp/crs/misc/RS20821.pdf

Knight, Judson, "Assassination," <http://www.encyclopedia.com/doc/1G2-3403300052.html>

Ser, Sam, "a brief history of political assassination,"

<http://www.jpost.com/servlet/Satellite?cid=1130954357154&pagename=JPArticle%2FShowFull>